

*Hoe Poncius te Billoen quam ende tijdinghe
bracht der hertoghinne van
baren man Helias.*

[32]

Op ons Heeren hemelvaert dach soo saten over tafel de grave van Boenen ende sijn wijf Yda metter hertoginnen van Billoen, ende doen [over] quam [hem] Ponci[u]s, by hem hebbende eenen muyl¹ ghelaeden met costelijcke presenten ende ghiften, [ende quam] in de zale daer sy aten. Ende als hem de hertoghinne van Billoen sach, stontse op vande tafel ende seyde: “Zijt wellecome, Ponti[u]s! Hebdy mijnnen man Helias niet vonden?”

Doen seyde Poncius: “Jae ick, vrouwe! In een litteecken, siet hier sijnen rinck die hy u sendet!”

Waer af sy verblijt was ende kuste den rinck, weenende ende clagende haren getrouden ma[n] Helias, ende seyde tot Poncius: “Dits een waerachtich teecken dat ghy hem vonden hebt.”

Poncius seyde: “Vrou, ick heb met my gebracht eenen muyl met costelijcke juweelen, die hy u ende u dochter sent, ende hy is een zone vanden koninck Oriant ende heeft vijf edel ridders tot broeders ende een suster, ende hy is van grooten geslachte.”

Ende de hertoginne ende haer dochter [die] waren seer verblijt van desen, ende oock de grave van [Boenen]. Ende Pontius seyde dat hy een religieus was in een abdije die sijn vader hadde doen maken, ende seyde dat hy dit al ghesien had, ende de abt van *Sint Truyen* met hem, int weder comen van Jerusalem.

Als de hertoginne wist dat haer man Helias religieus was, soo reysde sy derwaert met haer dochter Yda, ende sy namen oorlof aenden grave, hem bevelende sijn drie soonen wel te bewaren, als Godevaert, Boudewijn ende Eustaes, dat al proper² kinderen waren, ende scheyden van Billoen ende reysden tot den voorschreven clooster met Pontius, daer hijse gheleyde, ende sy vonden Helias seer cranck³ te bedde ligghen. Ende God weet hoe

---

1. muyl: muilezel (als lastdier)

2. proper kinderen: flinke jongens (voorbij de onnozele jaren: 1-7)

3. cranck: verzwakt

vriendelijck dat sy malcanderen aensaghen! De vrou beweenden haeren man, ende die dochter haren vader.

Ende als sy daer een luttel tijts gheweest hadden, soo werde de goede Helias so cranc dat hy Godt den Heere sijn ziele op gaf. Ende als de hertoginne haren man sach verscheyden⁴ [ende doodt], soo wertse so seer bedroeft datse ooc sieck werdt ende sterf, waer af haer dochter Yda grooten rouwe bedreef.

Daer naer wordense eerlijcken begraven int clooster voor den hooghen outaer met schoonen state⁵ nae⁶ als hun toebehoorde. Ende doen begifte Yda, haer dochter, het clooster seer rijckelijck om Gods wille ende om de liefde van haren vader ende moeder, die daer begraven waren.

Doen keerde sy weder in haer lant, daer sy haren man Eustachius vandt, dien sy vertelde hoe haer vader ende moeder b[eyd]en ghestorven waren, waer af Eustachius ende al sijn volck seer bedroeft was.

Daer naer sette haer de gravinne Yda in den dienst Gods ende leerde haer soonen in eere ende deuchden inden dienst Godts, soo dat sy naemaels wonnen 't heylich land van Jherusalem, daer Godevaert ende Boudewijn de croone af droegen, ende storven coninghen van Jherusalem. Ende dese drie sonen bedreven wonderlijcke dinghen ende feyten van wapenen byder hulpe Godts, soo ghy vinden mocht in der *Historie van Godevaert van Billoen*, welcke kinderen oock salichlijcken storven.

't Welc ons ooc jonne⁷ God den Vader, den Soone ende den Heylighen Gheest.

A M E N .

---

4. verscheyden: gestorven (sterven)

5. met schoonen state: plechtig

6. nae als: zoals

7. jonne: gunne

ter waren seer herblijt van desen/ en oock de Grave van Baroenen. En Pontius seide / dat hy een Religieus was in een Abdije die sijn Vader hadde doen make / ende seide dat hy dit al ghesien had/ ende de Abt van S. Crupen met hem int weder comen van Jerusalem. Als de Hertoginne wist dat haer Man Helias Religieus was / soo reysde sy derwaert met haer Dochter Iuda ende sy namen oozlof aenden Grave / hem bevelende sijn drie Soonen wel te beware/ als Godevaert/ Boudewijn/ ende Eustaes dat al proper kinderen waren/ ende scepden van Billoen / ende reysden tot den voorszeyven Clooster met Pontius/ daer hijsse ghelede/ ende sy vonden Helias seer cranch te bedde ligghe/ ende God weet hoe vriedelijck dat sy malcanderen aensaghen/ de Dyon beweeden haeren Man / ende die Dochter haeren Vader. Ende als sy daer een luttel tijts gheweest hadden/ soo werde de goede Helias so cranc dat hy Godden Heere sijn Ziele op gaf. Ende als de Hertoginne haeren man sach verscheyden soo wertse so seer bedroeft/ datse ooc sieck werdt ende sterf / waer af haer Dochter Iuda grooten rouwe bedreef. Daer naer

wordense eerlijcken begrave int Clooster vooz den hooghden Outaer met schoonen state nae als hun toebehoorde. En doen begifte Iuda haer Dochter het Clooster seer rijckelijck om Gods wille / ende om de liefde van haeren Vader ende Moeder die daer begraven waren. Doen keerde sy weder in haer lant/ daer sy haeren man Eustachius vandt / dien sy vertelde hoe haer Vader ende Moeder buyten gheschorven waren/ waer af Eustachius ende al sijn Volck seer bedroeft was. Daer naer sette haer de Gravinne Iuda in den dienst Gods/ ende leerde haer Soonen in eere ende deuchden inden dienst Godts / soo dat sy naemaels wonnen t' Heplijck Land van Jerusalem/ daer Godevaert ende Boudewijn de Croone af droegen/ ende storven Coninghen van Jerusalem. Ende dese drie sonen bedreben wonderlijcke dinghen/ ende seften van wapenen hyder hulpe Godts / soo ghy vintden mocht in der Historie van Godevaert van Billoen/ welke kinderen oock salichlijcken storven/ t'welc ons ooc sonne God den Vader/ den Soone/ ende den Heplighen Gheest.

A M E N.

**Ghevisiteert ende geapprobeert vanden eerweerdigen
Meester Willem / Prochyaen vander Capellen tot Brussel/
ende is gheconsenteert te moghen Drucken. Gheghe-
ven tot Brussel. Anno M. D. C. L. X. I. Den
II. February.**

Cornelis Cool, Amsterdam 1631, fol. C6v
Amsterdam, UvA, OTM: O 73-227

Ghevisiteert ende geaprobeert ¹ vanden eerweerdigen
Meester Willem,
prochiaen vander Capellen tot Brussel,
ende is gheconsenteert ² te moghen drucken.
Ghegheven tot Brussel.
Anno M.D.XLVII. Den II. Februarij.

---

1. Ghevisiteert ende geaprobeert: onderzocht en goed bevonden
2. gheconsenteert: toegestaan

Colofon

Kritische editie van:

*Een schone ende miraculeuse historie vanden
Ridder metter Swane,*

Cornelis Dirckszoon Cool, Amsterdam 1631,

[Amsterdam, UvA, OTM: O 73, 227],

de oudste compleet bewaard gebleven Noord-Nederlandse redactie,

in combinatie met:

— Pierre Desrey, *La genealogie avecques les gestes et nobles faitz
d'armes du trespreux et renommé prince Godeffroy de Boulion et
de ses chevalereux freres Baudouin et Eustace, yssus et descendus
de la tresnoble et illustre lignee du vertueux Chevalier au Cyne*

[...],

Le Petit Laurens, Paris 1500,

[Wien, Österreichische Nationalbibliothek, Ink 15.F.18],

de brontekst,

— Het fragment, Jan van Doesborch, Antwerpen 151?,

[Gent, UB, BIB-ACC-025068-2013-0001_AC],

de oorspronkelijke Middelnederlandse vertaling,

— *Den Ridder van avontueren Helias, den Ridder met de Swaen
ghenoemt.* Arnaut van Brakel, Antwerpen 1647,

[Leiden, UBL, BKNOOG 97],

de oudste compleet bewaard gebleven Zuid-Nederlandse redactie,

bezorgd door Willem Kuiper en Inge Van Outryve.

Amsterdam 2021

Bibliotheek van Middelnederlandse Letterkunde

